

't Karspoar 2015

ARCHIEF
DE LOIR

FOTO
/FILM

INTER
VIEW

DOCU
MENT

Nummer 3, 2^e jaargang, najaar 2015

Inhoud:

1. Inhoud - bestuur – leden – colofon
2. Woordje vooraf
3. Een ontmoeting langs het Kanaal
4. Markante personen deel 2 Jan en Truus Derks
5. De KNAL, het Thuisfront en Wellerlooi
6. Gebruiken in Wellerlooi
7. Wellerlooi 70 jaar bevrijd
8. 1 Januari 1945, Duitse Ju-88 stort neer bij Wellerlooi
9. Historisch Krantenartikel. De Kluizenaar verdwenen
10. Lotse Weurd
11. Lotse Spreuken en Gezegdes
12. Hoe een kanonschot de grens met Pruisen bepaalde
13. Proces-Verbaal van het grensverloop tussen Nederland en Pruisen
14. Mooi verhaal over Foezel Jan de Vlies
15. Ald en Neej, Kruispunt Tuindorp
16. Luchtfoto 14 oktober 1944, de Hamert
17. Schoolfoto, groep 7 uit schooljaar 1998/1999.
18. Advertentie Siemes Grint en Zand

Nieuwe begunstigers kunnen zich aanmelden door € 15,00 over te maken op ons bankrekeningnummer onder vermelding van uw adres. Daarna verloopt de betaling via automatische incasso, u ontvangt een formulier van ons

ADRESGEGEVENS

Correspondentieadres:

Heerenvenweg 8 5856 CJ Wellerlooi

Mailadres:

archiefdeloi@outlook.com

Bankrekening:

NL40 RABO 0104 3738 57

Internet :

www.wellerlooi.info / ons-wellerlooi /
archiefdeloi

KVK: 57938725

**ARCHIEF
DE LOI**

BESTUUR EN REDAKTIE

Voorzitter	Vacant
Angela Habraken- van Hal	Secretaris
Jan Heyligers	Penningmeester
Nelly Hermesen-Hermans	Lid
Mientje Hagens-Cornelissen	Lid
Marian van Bon- Fransman	Lid

2. Woordje vooraf

U hebt nu de derde uitgave van 't Karspoar voor u liggen, met een grote variatie aan onderwerpen.

Maar eerst, wat hebben wij gedaan sinds de tweede uitgave van 't Karspoar?

Wij hebben in april een tweetal lezingen gehouden in het Pannenkoekenhuis op den Hamer, met daarna een rondleiding op de Hamert met de nadruk op de Tweede Wereldoorlog.

Op Hemelvaartsdag hebben wij een tentoonstelling in het Centrum gehouden over Wellerlooi en de Tweede Wereldoorlog en tevens is het Ommetje de Loi geopend door deputé Patrick van den Broeck en wethouder Lia Roefs.

Voor de tentoonstelling tijdens de opening van Mosaïque in Bergen, hebben wij een bijdrage geleverd.

In 2015 zijn twee belangrijke momenten te herdenken die een grote impact op Wellerlooi hebben. De grens ten oosten van ons is tweehonderd jaar geleden in Wenen op een landkaart ingetekend en de bevrijding is zeventig jaar geleden.

Op het Congres van Wenen in 1814-1815 is de fundering gelegd voor het Europa na Napoleon. Een onderdeel hiervan is dat wij de grens langs ons dorp gekregen hebben. Over de grens staan enkele artikelen in 't karspoar.

Over de oorlog en bevrijding staan ook enkele artikelen in deze uitgave.

Nelly Hermesen-Hermans, die het initiatief heeft genomen voor de oprichting van Stichting Archief de Loi, is naar Venray verhuisd. Ondanks dat ze nu in Venray woont, blijft ze onze stichting trouw.

Nu nog iets over het geld. Als begunstiger ontvangt u voor € 15,00 per jaar 2x 't Karspoar. U hoeft voor 2016 zelf geen geld over te maken. Bij de eerste uitgave in 2016 ontvangt u van ons een formulier om de jaarlijkse bijdrage automatisch te betalen. Als wij dit terugontvangen hebben, incasseren wij de bijdrage voor 2016. Maar hierover meer bij eerste uitgave van 2016.

Het lijkt nog ver weg maar het bestuur en redactie van Stichting Archief de Loi wenst iedereen prettige feestdagen en een goed 2016.

De redactie.

3. Een ontmoeting langs het Kanaal

Op zondag 6 september j.l. was er een rondleiding op de Hamert, om 7.00 uur. Deze stond onder leiding van onze dorpsgenoten Guus Steegh en Gerard Schonenberg.

Een van de redactieleden liep mee en om 7.00 uur vertrok de groep.

Op een gegeven moment werd er uitleg gegeven langs het Kanaal en enkele leden van de groep zagen in een kort moment een ijsvogel vliegen. Deze valt in de natuur op door zijn felle kleuren.

Meestal ziet met deze schuwe vogel een kort moment vliegen en dan is hij weer uit het gezichtsveld verdwenen. Dit was nu ook het geval.

Daarna begon de rondleiding opnieuw, omdat er over de Twistedenerweg met de fiets nog enkele deelnemers kwamen.

Bij deze start gingen wij achter de oude houten boswachterswoning links over de Hamert en daarna langs het Kanaal terug. Haast aan het eind van de rondleiding zag Guus Steegh op een tak ca 50 meter ver weg een ijsvogel zitten. Deze bleef ca. 30 tot 60 seconden zitten en er was tijd om enkele foto's te maken.

Het leek wel of hij extra bleef zitten om ons die zo vroeg op de Hamert klaar stonden een kans te geven om deze mooie ijsvogel te bewonderen.

Onderstaand een van de foto's van deze prachtige vogel.

Zo mooi kan het zijn, langs het Gelders-Nierskanaal.

4. Markante personen deel 2

Jan en Truus Derks-Fleuren

In deze aflevering over markante personen in Wellerlooi het tweede deel van het verhaal van Jan en Truus Derks-Fleuren. De tekst is geschreven door hun zoon Piet Derks.

Een nieuwe start na de melkhandel.

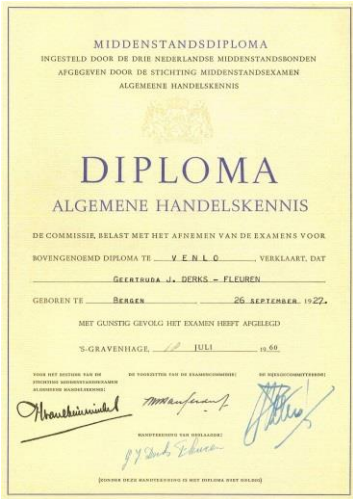
Na Jan zijn trouwdag was de dag dat hij ermee stopte als melkboer wel de mooiste dag van zijn leven. De melkfabriek nam zijn wagentje over. Nu was hij van de ganse kluit af. Ondertussen had Jan voor ander werk gezorgd. Op het munitie-lager in Twisteden.

Hier heeft hij 10 jaar gewerkt. Na het werk ging Jan dan nog vaak bij de tuinders in de kassen laswerk verrichten. Dit werd goed betaald. Intussen kwamen mensen Jan vragen om centrale verwarming aan te leggen. Iedere minuut, die Jan vrij had, was hij daar mee bezig. Het werd op het laatst een beetje teveel van het goede. Overdag op het Lager in Twisteden werken, vlug een hap eten en daarna weer aan de slag met verwarming aanleggen of bij de tuinders lassen. Truus heeft de knoop doorgehakt. Stoppen in Twisteden of doorgaan met aanleggen van centrale verwarmingen. Voor onszelf beginnen. Jan durfde het eerst niet goed aan. Hij was gewend iedere dag met het boterhammen trommeltje naar het werk te gaan. Als zelfstandige komt er heel wat meer bij kijken. Voor Jan en Truus was het dus toch een hele gok. Ze hadden inmiddels drie kinderen.

Jan voor de werkplaats

Op een gegeven moment stierf Jan van de Smid. Jan is toen begonnen met fietsen te maken. Jan en Truus hebben het agentschap van Gazelle overgenomen in 1963. Nu moesten er diploma's komen. Truus heeft het middenstandsdiploma gehaald.

Middenstandsdiploma van Truus

Jan heeft het vakdiploma voor fietsenmaker gehaald.

Vakdiploma fietsenmaker van Jan

Nu maakte hij verwarmingen en fietsen. Eerst was het allemaal verwarmingen op olie. Later ging dat over op aardgas. Hiervoor heeft Jan nog een diploma gehaald.

Truus had inmiddels de winkel ingericht, waar ze veel werk mee had. Daar ging heel wat tijd en zorg in zitten. Ze was er zeer bedreven in. De winkel was alles voor Truus. In het begin was het de eindjes aan mekaar knopen. Het ging steeds beter. In 1966 hebben ze er zelfs nog een stuk winkel aangebouwd. In de winkel kon je nu van alles kopen, zoals gereedschap, huishoudelijke artikelen, fietsen. Bijna alles onder één dak.

Truus in de winkel

Jan en Dien Arts (Moeke) in de winkel

In 1966 kregen ze er een tankstation bij, Texaco, gewone- en superbenzine. Tevens konden de brommers er tanken. Ze hadden altijd open, vooral zondagsmorgen na de hoogmis was het druk, dan kwamen de tuinders en de boeren tanken. Onder het eten was het tankstation ook open en als er een klant kwam dan moest meestal een van de zonen gaan tanken, als hij terugkwam was het eten koud. s' Nachts werd er ook regelmatig aangebeld, dan stond er een vreemde man aan de deur, die geen benzine meer had en stilstond langs de Rijksweg. Ze werden altijd geholpen, Jan en Truus hadden toen al een 24 uren tankstation. Door teruglopende klandizie en strengere milieu-eisen werd het tankstation in 1994 gesaneerd.

Jan voor het tankstation

Van fietse, koelkaste en sô miër
gekocht bëj Jan en Truus hedde veul plezier
En dër Jan verwèrming en lèate legge,
dōa is òk wel wat vùr te zegge.
Al kam ie der òk mie altied veul en verdiene
hëj zal òw òve gòed gher gòed bediene

Rijwielen en
Huish. art.
J. Derks-Fleuren

ER IS EEN TIJD VAN KOMEN,
ER EEN TIJD VAN GAAN.
VOOR ONS IS HET LAATSTE AANGEBROKEN.

REST ONS NOG U ALLEN HARTELIJK TE DANKEN
VOOR DE PRETTIGE OMGAANG
EN VOOR HET GEMOTEN VERTROUWEN GEDURENDE
MEER DAN 25 JAAR.

DE ZAAK WORDT OVERGEGEVEN DOOR ELKE EN GER.
VAN HARTSE HOPEW WIJ DAT U HET IN ONS
GESTELDE VERTROUWEN OP HEN ZULT OVERDRAGEN.

U ALLEN NOG EEN ZALIG WITKINDE
EN EEN VOORSPOEDIG 1989 TOEWENSEND.

J A N en T R U U S
G E R en E L K E

Enkele advertenties van Jan en Truus

In 1989 werd de winkel overgedragen aan zoon Ger en zijn vrouw Elke. De winkel werd uiteindelijk gesloten op 01-01-1994.

Ger Derks

5. De KNAL, het Thuisfront in Wellerlooi

Praktisch elke plaats had een maandelijks tijdschrift voor zijn soldaten in Nederlands Indië. Dit tijdschrift heette in Wellerlooi De KNAL. Dit werd opgestuurd naar de Wellerlooise soldaten in Nederlands Indië en de inwoners van Wellerlooi konden het kopen na de Hoogmis voor een kwartje.

Voor zover wij kunnen achterhalen is KNAL ergens een afkorting van, weet u meer hierover, laat het ons weten.

In Arcen had men het Arcen-Batavia-Contact;
In Meerlo had men het 't Meerlo's klokje;
In Blitterswijck had men de St. Annaklanken.

In de eerste uitgave van 't Karspoar staan de namen vermeld van onze Lotse jongens die als militair naar Nederlands-Indië vertrokken zijn. Deze zijn allen teruggekomen.

In totaal zijn er ca. 95.000 dienstplichtige soldaten verscheept plus 25.000 oorlogsvrijwilligers (deze moesten in eerste instantie de Japanners verdrijven) en er waren nog ca. 70.000 KNIL militairen. Van al deze soldaten zijn er tussen 1945 en 1950 ca. 6.000 niet meer naar huis gekomen door oorlogsgeweld, ziekte of ongeval.

Onze jongens gingen met het schip naar Nederlands-Indië, bekende namen van schepen zijn: Zuiderkruis, Willem Ruys, Zeeland en Volendam, er hebben nog tientallen andere schepen gevaren om de soldaten in Nederlands-Indië te krijgen maar ook om ze weer terug naar Nederland te krijgen.

De bootreis duurde normaal drie tot vier weken, men voer over de Middellandse Zee en het Suezkanaal naar Nederlands-Indië. Daar kwamen onze jongens in een andere wereld, andere maatschappij en andere cultuur en ver, zeer ver van huis. Door de slechte hygiëne konden door de lekkere hapjes uit de stalletjes langs de weg, gemakkelijk ziektes zoals tyfus, dysenterie en cholera overgebracht worden.

Onze jongens werden op verschillende posten gestationeerd en moesten op patrouille. Belangrijk voor het moreel waren berichten van thuis. Aan internet, e-mail en iPhone werd nog niet eens gedacht.

Daarom werd voor onze jongens een Thuisfront opgericht.

Er waren verschillende activiteiten. Geregeld werden er contactavonden gehouden waarbij Dhr. Hermans uit Venlo, de vice-voorzitter van het Limburgs Thuisfront, kwam spreken over "Onze jongens in Indië".

Dhr. Van Wijck uit Apeldoorn kwam opnamen maken op een wasplaat (een soort LP) voor de jongens in Indië. Hierop konden de ouders groeten doen aan hun zonen. Het meisjeskoor zong het Wilhelmus. Het Resia-lied werd ook door de meisjes gezongen, aangevuld door 12 mannenstemmen. Het kerkkoor zong: "Jesu Dulcis". De fanfare speelde en tot slot zong het meisjeskoor "Aan de Maas in Limburgs schone dreven, ligt een plekje genaamd Wellerlooi".

In de volgende uitgave van 't Karspoar een volgend achtergrondartikel over het Thuisfront.

In de KNAL van 1 mei 1948 verscheen het volgende artikel:

VERANDERINGEN

Wellerlooiers die lang niet meer in hun geboortedorp waren, zullen grote ogen opzetten als ze de Looi terugzien. De weg naar 't Ven is een kranige grindweg geworden en tegenover de "Fuus" verrezen vijf aardige woningen waar ge in volgorde Gerard Arts, Hen en Jan Driesen, Jap van den Bekker, Meister Jacobs en Emonts kunt vinden.

Maar het wordt pas echt als ge 't Ven meent bereikt te hebben want....er is geen Ven meer. Er is daar een jong en nijver Tuindorp verrezen waarvan ge de handen in elkaar wilt slaan. Of ge het nu Wellerlooi-Oost wilt noemen, dat doet minder ter zake, maar daar wordt iets groots gewrocht. Aardige huisjes, die pas een voorproef zijn van wat 't eigenlijk worden moet, grotendeels aan een nieuw aangelegde weg loodrecht op de Venweg. En in de woningen onze nieuwe dorpsgenoten, jong en vol moed bij het moeilijke begin. En rondom die woningen het werk hunner handen waarover ieder verstomd staat.

En boven die woningen.....de ooievaar alsmaar geluk brengend in de vorm van gezonde welgeschapen Tuindorpertjes. Ga er eens kijken, oud-Wellerlooiers en ook Uw hart zal opengaan over de wasdom in dit veelbelovend oord. En waag dan als ge wilt een schuchter Wees Gegroetje voor Gods zegen over de spinazie, sla, komkommers en alles wat men wil doen gedijen op dit vroeger zo zompige gedeelte van onze geboortegrond.....

Nieuwjaarswensen voor 1949 in de KNAL

In het decembernummer van 1948 staan enkele pagina's nieuwjaarswensen voor 1949. Een willekeurige pagina hebben wij voor onze lezers in gescand. In het volgende nummer een andere pagina.

Het mooie van zo een pagina is wie woonde er een kleine zeventig jaar geleden waar en wat voor een middenstand had Wellerlooi toen.

De huisnummering was 1948 nog de oude nummering.

In Wellerlooi begon de nummering met F en F1 had Juvenaat St. Joseph en des te verder je in het noorden van Wellerlooi kwam des te hoger was het nummer. Op den duur was deze nummering onpraktisch en in 1955 zijn de straatnamen ingevoerd.

Sergeant GROTHAUSEN wordt hierbij een gezegend
1949 toegewenst door zijn Ouders en Broer.

Tot spoedig ziens!

Wellerlooi, Hotel, Restaurant „De Hamert.“

Zalig Nieuwjaar voor Wellerlooiers in Indië. F118 Fam. L. Faessen-de Rijk	Fam. H. Valckx-Nillesen, F110 wenst aan alle Lotse soldaten in Indië Zalig Nieuwjaar
Familie J. Keijzers-Geenen voor Lotse Indische Soldaten F103 Zalig 1949	Zalig 1949 aan Lotse Jongens in Indië. F106 Familie P. Niessen-Zielemans
Zalig Nieuwjaar voor Indische Wellerlooiers. F101A Familie A. Emons-Vriezen	Zalig Nieuwjaar Lotse jongens onder evenaar F101 W. Valckx-Hendriks

Zang- en Zoenlust

zendt beste wensen voor 1949
naar Jongens in Indië.

J. KOENEN-HENDRIKS, F100c wenst Zalig Nieuwjaar aan Lotse jongens in Indië.	Zalig Nieuwjaar voor Wellerlooiers in Indië. F100a. Fam. G. Arts-Görtz
Zalig 1949 aan Lotse soldaten overzee. F121 Fam. H. v. d. Pasch-Hagens	Fam. J. Janssen-Camps, F103 Zalig Nieuwjaar aan Wellerlooiers in Indië.
Fam. M. Laumen, F19 wenst Zalig Nieuwjaar aan Lotse Jongens in Indië.	Zalig Nieuwjaar aan Lotse Indische Soldaten. F20 Fam. P. Bouten

JAN HENDRIKS

Brood- en Banketbakkerij — Koloniale waren
Zalig Nieuwjaar WELLERLOOI, F83

6. Gebruiken in Wellerlooi

Deze aflevering over spelletjes die de kinderen speelden in vroegere jaren en Sinterklaas.

In een kring.

In een grote kring, hand aan hand zingend:

Ringele Rangele, Roeëze
Bötter ien de doëze
Smalt ien de kaste
Merge is 't Vaste
Overmèrge 'n lemke slachte
Dat zal zegge bèh

Bij bèh gaat iedereen op de hoeken zitten.

Bovenstaand gedichtje/rijmpje is bekend in verschillende uitvoeringen die allemaal ongeveer hetzelfde zijn maar toch iets van elkaar afwijken.

Balspel voor meisjes.

Meisjes kregen met Sinterklaas meestal een hele mooie dikke gekleurde bal, voor balgooien of tegen de muur. Ook had men meestal, drie kleine ballen om met 2 of 3 ballen in de lucht of tegen de muur te werpen.

Touwke springen.

Deze waren er in klein met houten handvatten. Daar deed een persoon mee touwke springen. Deze werden van thuis mee naar school genomen en op school werd touwke gesprongen.

Ook waren ze er in het groot waar meerdere kinderen door springen. 2 Kinderen hielden het touw bij het einde vast en draaiden het touw of zelfs twee touwen waarvan een links om en een rechts om. De rest mocht er door springen tot er iemand af is. Iemand is af als hij of zij het touw raakt en niet meer rond gedraaid kan worden. Als iemand af is moet hij of zij het touw draaien.

Sinterklaas.

Wat kregen kinderen vroeger met Sinterklaas?

Jongens

Voetbal, bromtol, mondharmonica, knikkers of bikkell.

Meisjes

Poppen, gekleurde bal, theeserviesje, winkeltje of piano.

Voor jongens en meisjes

Speculaas, taaitaai, suikerbeestjes, fondant en weggekel.

Kleren o.a. truien sjaals, handschoenen of mutsen enz.

Dit waren de “praktische cadeaus”.

Kent u nog gebruiken waarvan u denkt dat deze de moeite waard zijn om beschreven te worden, laat het ons weten.

7. Wellerlooi 70 jaar bevrijd

Op 3 maart 1945 werd Wellerlooi vanuit het zuiden bevrijd door de Britten.

Omdat dit 70 jaar geleden is hebben de diverse historische verenigingen en stichtingen in samenwerking met en financieel ondersteund door de Gemeente Bergen in elk kerkdorp een evenement opgezet om de bevrijding te herdenken.

Wij in Wellerlooi hebben op zondag 12 april jl. een tweetal lezingen verzorgd in het Pannenkoekenhuis Op den Hamer en daarna een rondleiding op Landgoed de Hamert met speciale aandacht voor de gebeurtenissen tijdens de bezetting van 1940 t/m 1945.

Op Hemelvaartsdag 14 mei jl. is het Ommetje de Loi officieel geopend door wethouder Lia Roefs en deputé Patrick van den Broeck. Tegelijkertijd was er een tentoonstelling in café 't Centrum over de Tweede Wereldoorlog en Wellerlooi.

De tentoonstellingsstukken kwamen van twee verzamelaars die een binding hebben met Wellerlooi.

Onderstaand een foto van de vitrine waarin onderdelen van een Duits vliegtuig getoond worden dat neergestort is tussen Wellerlooi en Tuindorp op 1 januari 1945.

Op de volgende pagina's het bijbehorende verhaal en het proces-verbaal van het vinden van het vierde bemanningslid in 1946.

Vitrine met onderdelen van het neergestorte vliegtuig

8. 1 januari 1945, Duitse Ju-88 stort neer bij Wellerlooi

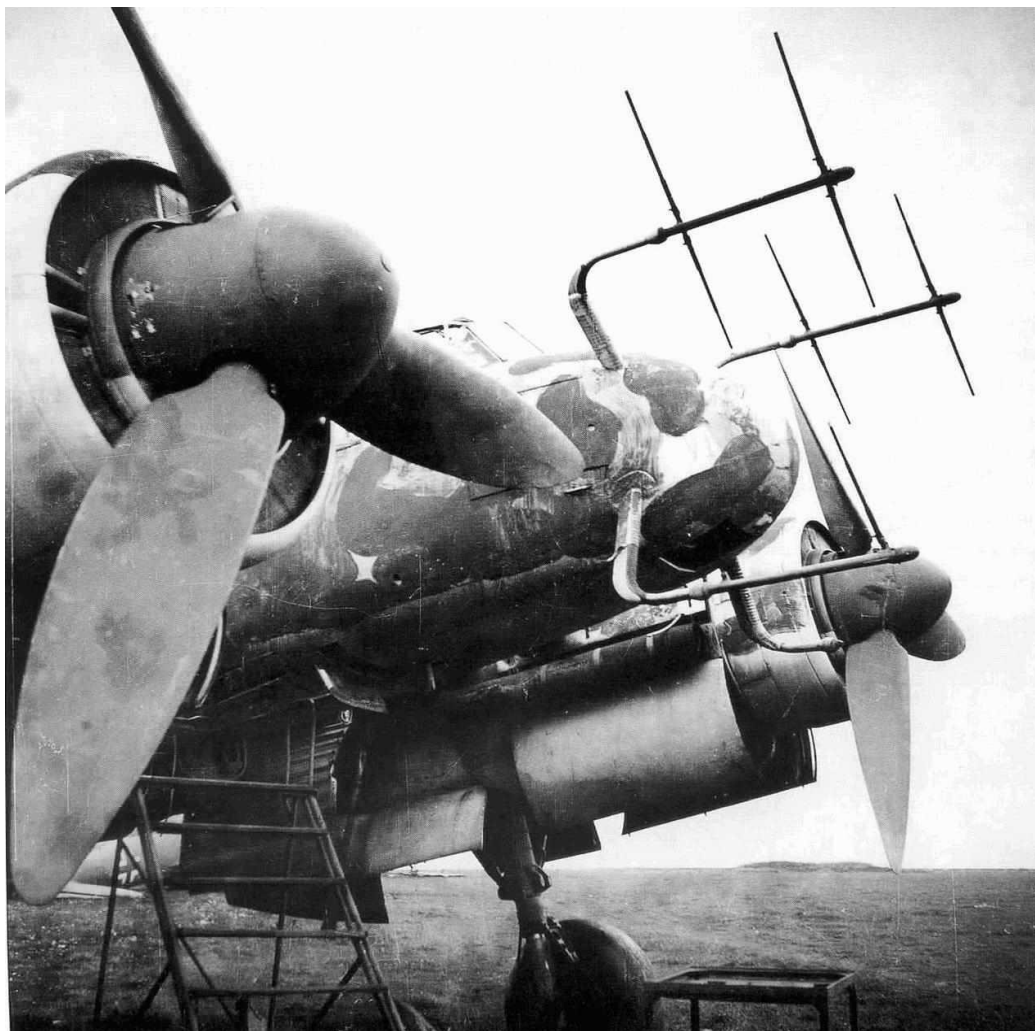
De vierde Staffel van Nachtjagdgeschwader 3 was gelegerd op Husum-Schauendahl in Schleswig-Holstein net ten zuiden van de Duits-Deense grens. Ook voor hun ging in de Nieuwjaarsnacht de oorlog gewoon door. Zodoende zette de eenheid kort voor middernacht acht Ju-88 toestellen in om gronddoelen in het gebied tussen Aken en Luik te bestoken met hun boordwapens.

Eén van die toestellen was Ju-88G-6, nummer 621582, romPCODE D5+UM. Aan boord bevonden zich Oberleutnant A. Györy, Oberfeldwebel K. Malz en de Unteroffizieren H. Odenthal en S. Frank. Na de start bleef Györy laag en zette rechtstreeks koers naar het doelgebied. Een uurtje later, vlak voor het oversteken van de Maas die als frontlijn gezien werd, klom hij naar een hoogte van tweeduizend meter. Op die manier zou het vliegtuig lastiger te raken zijn door de Engelse lichte luchtdoelartillerie die overal stond opgesteld. Een ontploffing scheurde het tweemotorige vliegtuig in stukken met als gevolg dat enkele seconden later de machine in een vuurbal omlaag stortte. Het lot van Györy en zijn bemanning was beslecht. Een minuut later kwamen de stukken terecht in een groot gebied ten oosten van Wellerlooi, in Tuindorp. Een deel van de staart viel nog verder naar het oosten tegen de grens met het dorpje Twisteden in Duitsland. De wrakstukken sloegen diepe gaten in de bodem. Het was kwart over één 's nachts.

De Duitsers waren snel ter plekke en zetten de omgeving af. De volgende dag kregen de weinige nieuwsgierigen te horen dat een Engels vliegtuig was neergestort. Daarom was een kijkje bij de wrakstukken streng verboden. De bemanning vond de dood. Doordat de crash in vrijwel onbewoond gebied had plaatsgevonden, vond men Györy, Malz en Frank pas in maart 1945 in de Duitse gemeente Twisteden. Omdat de gemeentebegraafplaats als gevolg van de zware gevechten in het Reichswald in die tijd overvol was, kreeg het drietal een graf buiten de muren. In 1948 zijn hun stoffelijke resten overgebracht naar de nabijgelegen Kriegsgräberstätte Weeze.

Opperwachtmeester Agteres van de Nederlandse Rijkspolitie vond na een binnengekomen melding ruim een jaar na de crash het vierde lid van de bemanning, Unteroffizier H. Odenthal, in een bos bij Wellerlooi. Zijn lichaam verkeerde in verregaande staat van ontbinding. Hij is begraven in Ysselsteyn.

Op de overvolgende pagina een scan van het proces-verbaal dat werd gemaakt na het vinden van Unteroffizier H. Odenthal.

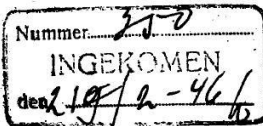

Vliegtuig dat neerstortte in Wellerlooi, een Junckers JU-88G-5

POLITIE
S BOSCH.
BERGEN(L).

Well, 20 Februari 1946.

127

- 1. 776.1.

Het vinden van een lijk van
een Duitsch militair.

Ik heb de eer U Edelachtbare het volgende te
rapporteeren:

Op 14 Februari 1946, werd mij telefonisch door de Rijksamb-
tenaren der Invoerrechten en Accozzen te Wellerlooi medegedeeld
dat door hun in de bosschen te Wellerlooi een lijk was gevon-
den van een Duitsch militair.

Ik, Opperwachtmeester, heb mij onmiddellijk ter plaatse be-
geven en op aanwijzing van voornoemde Ambtenaren, trof ik een
lijk aan, gekleed in een lederen vliegerspak en nog verbonden
met een parachute, die er boven in de denneboomen hing.
Het lijk was in zooverre reeds ontbonden, dat er niets meer van
over was als wat beenderen. De kleeren waren evenals de parachu-
te, verweg vergaan. Volgens de kleding was het een lijk van een
Duitsch onderofficier bij de vliegdiensst.

Een identiteitsplaatje was niet te vinden, evenmin andere
papieren waaruit de identiteit was vast te stellen. In een bin-
nenzak zat een leege portefeuille.

Verder heb ik op het lijk gevonden, een lederen portemonnee
inhoudende: 2 biljetten van 20 R.M.; 1 biljet van 5 R.M.; 26 bil-
jetten van 2 R.M.; 4 biljetten van 1 R.M.; 9 munten van 10 Pf.;
9 van 5 Pf. en 3 van 1 Pf.

In een zijner handschoenen, lagen twee ringen; waarvan een
gouden zegelring met monogram H.O. en een trouw of verlovingring
van buiten rondom bewerkt. Er staat niets binnenin. Of deze ring
van goud of zilver is, is niet direct uit te maken. In de zegel-
ring staat binnenin 6-12-19.

Omstreeks Kerstmis 1944 is aldaar in de buurt een Duitsch
vliegtuig (een jager) afgeschoten en het is zeer waarschijnlijk
dat het lijk afkomstig is van den piloot van dat vliegtuig. Dit
vliegtuig moet toen in de lucht uit elkaar zijn gevlogen en aan
stukken en brokken op den grond zijn gekomen. Van een nummer, of
ander herkenningsteeken, was niets meer te vinden en de omwoners
hadden hierop ook nooit een nummer gezien.

Het lijk lag in een dicht onbegaan dennebosch en van
den weg onzichtbaar, achter Wellerlooi in de gemeente Bergen(L).

Gezien de verre staat van ontbinding, is het lijk door
ons ter plaatse in het bosch begraven.

Voornoemde op het lijk gevonden voorwerpen en geld, is
door mij Opperwachtmeester in beslag genomen en ligt ter beschik-
king van U. E. A. in de Marechausseekazerne te Well(L).

De Opperwachtmeester,
Groeps-Commandant.
G. J. Agteres.

G. J. Agteres

Hoer Burgemeester
gemeente

BERGEN (L).

9. Historisch Krantenartikel, De kluizenaar verdwenen

Op 23 april 1938 verscheen het onderstaande artikel in de Sumatra Post, het gaat over Theophil Wagner, ook wel bekend als de Grieze Kel.

De Sumatra Post verscheen van 1898 tot 1942 in Medan op Sumatra in Nederlands-Indië.

KLUIZENAAAR VERDWENEN DE HEIDE WAS ZIJN “THUIS”

De hoogbejaarde zonderling Theophil Wagner die de verre heide tusschen Wellerlooi en De Hamert, niet ver van de grintweg Venlo-Nijmegen sinds enige jaren als een soort tehuis beschouwde en die daar een klein holwoninkje had betrokken is verdwenen.

“Ik ga ver weg.”

Onlangs heeft hij de eenzaamheid van de Wellerlooische heidevelden vaarwel gezegd enheeft men hem goed verstaan, dat verwacht men hem niet terug, aldus de L. K. * Alle bekenden in de wijde buurt was hij afgegaan om afscheid te nemen. Zelfs bij mensen waar hij nooit kwam, klopte hij aan. “Ik ga hier weg”, zeide hij.

Nu is het geen verrassing, dat de Noord-Limburgsche kluizenaar voor een paar weken de beenen neemt, doch dat geschiedde steeds onder normale omstandigheden. Hij trok dan met zijn slaapwagentje of met een rugzak de Duitse grens over, om zijn klein pensioentje, dat hij in Hamborn kon innen, te halen. Hier had hij een klein kamertje gehuurd.

Kortgeleden kwam bij hem het verlangen op zijn testament te maken. Hij bepaalde daarin, dat hij al zijn bezittingen een vrij groot stuk heidegrond en eikenhakhoud, plus zijn huisje en zijn “ontginning” aan een jongen die hij slechts kende, omdat deze vaak langs den weg werkzaam was, zou worden toegewezen

Toen zijn “laatste wil” vaststond toonde zij zich gerust, want zoo liet hij zich uit, hij zou nu een groote reis gaan ondernemen.

Bij boerenmensen waar hij steeds zijn buideltje geld déponeerde, wanneer hij zijn vaderland bezocht, déponeerde hij nu zijn huissleutel. Toen hij daar afscheid nam wees hij met een weidsch gebaar naar de lucht, naar de plaats, waar zijn laatste verlangen was.

Tot Zaterdagmorgen is hij nog gebleven. Bewoners langs den weg zagen hem, gebukt onder een rugzak, waardig in de richting van Arcen stappen. Van daar uit nam hij den boschrijken weg naar de grens en sindsdien heeft men taal noch teeken van hem vernomen.

Zijn hutje midden in het heuvelachtig terrein ligt er nu nog eenzamer dan anders. Aan de ingang van zijn nederige woning staat zijn onafscheidelijk wagentje, waarin het den nacht placht door te brengen, ledig en alleen. Een stevig slot zit er nog op, doch door het driehoekig venstertje konden we slechts enkele boekjes en briefkaarten er binnen zien liggen. Ook de deur van zijn woninkje is stevig vergrendeld.

Aan den ingang van het terrein, waar een laag poortje aan niemand belet zijn heiligdom te betreden, ligt een plankje, waarop staat: "Eenzaam mensch".

*= Limburger Koerier, dit is een dagblad dat verscheen in Maastricht. Artikelen uit Nederlandse kranten verschenen kort daarna in de kranten in Nederlands-Indië.

Grieze Kel met zijn slaapwagen

10. Lotse Weurd

In deze editie weer woorden uit Wellerlooi, nu met extra aandacht voor de oogst.

Kent u nog Lotse worden, waarvan u denkt dat deze weinig gebruikt worden, laat het ons weten via e-mail en telefoon.

Hier volgt de derde serie woorden:

Bout	oogst
Schoenwiks	schoensmeer
Moetwörm	mol
Zigt	kleine korte zeis met korte steel voor het maaien van het koren
Pik	houten steel 1 m., boven 'n handvat, onderaan een dunne haakse ijzeren spitse pin, wordt gebruikt met het maaien met de zicht,
Bukkem	gerookte haring
Mangele	voederbieten
Kenieël	kaneel
Hojje	tot ziens
Loeëziepin	horlogemaker
Bummik	extra grote vrucht aan boom of in het veld (b.v. appel of biet)
Passefiet	persende zeef
Schoeppe	weghalen
Gerdjene	gordijnen
Moäl	koe die de eerste keer kalft, vaars
Lekmoel	iemand die niet alles lust
Gutstiën	gootsteen / aanrecht
Guttegat	afvoer van de gootsteen
Prost	luie stoel
Drats	koffiedik
Knoers	kraakbeen
Zekdèmpel	mieren
Hoeëgtied	op het laatste ogenblik
Krek	juist

De Loeëziepin (Josef Hermans)

11. Lotse Spreuken en Gezegdes

We willen in elke uitgave enkele spreuken en gezegdes publiceren.

Weet u er nog, mail ze naar ons of geef ze bij een van de leden van onze stichting af.

Zalig Nijjaoar

Trek de kat an de hoar

Trek de hoond an de start

Dan loeëpe ze allebei eve hard

De vis zei tegge de pìer

Jonge jong, wat duude hier

En as ik ôw 's beet, wat zudde dan zegge?

De man van bòve zuj ôw gauw hebbe

Bim bam beiere

De Köster lust gen eiere

Wat lust ie dan?

Spek ien de pan

Daor wurd de Köster vet van

Sintermertes veugelke

Het een roeëd keugelke

Het een blauw stertje

Hoepsa Sintermerte

Ien de Loi zinge de muskes moi

Ien Well ok wel

mar nie zu moi as ien de Loi!

't Regent 't zegent

De panne werre nat

D'r kwame 2 soldötjes an

Die viele op uur gat.

12. Hoe een kanonschot de grens met Pruisen bepaalde

De grens die tussen Nederland en Duitsland aan de oostkant van Wellerlooi ligt, is een kunstmatige grens die tijdens het Congres van Wenen in 1814 – 1815 aan de tekentafel is ontstaan.

Dat hier een grens is ontstaan heeft met de opkomst en ondergang van Napoleon te maken.

1812 Moskou staat in brand, dit is het begin van het einde van Napoleon;

1813 Napoleon wordt verslagen bij de Volkerenslacht te Leipzig;

1814 Napoleon treedt af;

1814 Napoleon wordt verbannen naar Elba;

1815 Napoleon ontsnapt van Elba, troepen lopen naar hem over;

1815 Slag bij Waterloo, de geallieerden verslaan Napoleon;

1815 Napoleon wordt verbannen naar St. Helena;

1821 Napoleon sterft op St. Helena, 52 jaar oud.

Nadat Napoleon in 1813 in Leipzig verslagen was en aftrad in 1814 wilden de overwinnaars (Engeland, Oostenrijk, Pruisen en Rusland) Europa opnieuw inrichten. Het mocht niet meer voorkomen dat Frankrijk weer zo machtig zou worden.

Een van de maatregelen was dat ten noorden van Frankrijk een nieuw koninkrijk opgericht wordt, het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Dit Koninkrijk zou op den duur ook weer uiteenvallen in België, Nederland en Luxemburg.

De toekomstige grens tussen het Koninkrijk en Pruisen, waarvan men wist waar deze ongeveer kwam te liggen maar niet precies. Op het Congres van Wenen zijn voor ons gebied verschillende ideeën geweest waar de grens zou komen te liggen.

Enkele voorstellen waren:

- Ten westen van de Maas zou de grens komen, dan was ons gebied nu Duits geweest;
- De Rijn zou de grens worden, dan waren Krefeld en Keulen nu Nederlandse steden;
- De Niers zou de grens worden;
- De Maas zou de grens worden.

Maar uiteindelijk besloot men dat in Noord- en Midden Limburg de grens op een afstand van 800 Rijnlandse roeden ten oosten van de Maas zou komen te liggen. Later is hier een kanonschot van gemaakt. Maar in eerste instantie is het 800 Rijnlandse roeden. Daarna moest onderhandeld worden waar de grens precies kwam te liggen. Dit was echt onderhandelen. Siebengewald is als deel van Weeze bij Nederland gekomen. Walbeck was ook inzet van onderhandelingen, dit zou ook bij Nederland komen, maar is bij Pruisen gebleven.

Van deze voorstellen zijn kaarten gemaakt, deze liggen in het Nationaal Archief in Den Haag. Toen na veel onderhandelen de definitieve grens bekend was zijn de Nederlanders en Pruisen het veld ingetrokken en hebben de definitieve grens vastgelegd en zijn grenspalen geplaatst, meer informatie hierover in ons artikel over het proces verbaal van de grens en grenspaal 501.

Wij denken dat wij sinds 1815 langs Pruisen/Duitsland gelegen hebben. Maar er hebben intussen sinds 1815 5 Duitse staten langs ons gelegen:

1815-1866 Staatenbund Deutscher Bund
1867-1870 Bundesstaat Norddeutscher Bund
1871-1945 Deutsches Reich
1946-1949 Britische Besatzungszone
1949- nu Bundesrepublik Deutschland

Het Nederduits (Nederlands) was de taal van de bevolking tot aan de Rijn. Als de bewoners van Nederland en Duitsland in het gebied waar wij wonen nu dialect spreken lijken deze talen erg op elkaar.

Dialect wordt in Nederland veel meer gesproken als aan de andere kant van de grens, zeker jongere mensen spreken aan de Neder-Rijn geen dialect meer.

Nadat de grens tussen Nederland en Pruisen een vaststaand feit was kwam van de regering van Pruisen de opdracht dat Nederduits plaats moest maken voor het Duits. Op den duur werd er in het Duits gesproken, werden er lesboeken in het Duits geïntroduceerd en werden o.a. missen in het Duits gelezen.

Sommige pastoors hebben zich ertegen verzet dat het Duits de landstaal de voertaal werd. Pastoor Tillmans van Straelen wilde niet overstappen naar de Duitse taal. Men wilde hem uit het ambt ontzetten en geen salaris meer betalen. Maar pastoor Tillmans ging door met het Nederduits. Om een lang verhaal kort te maken, pastoor Tillmans werd door de overheid goed in de gaten gehouden, maar mocht in het Nederduits de missen blijven lezen en er mocht in het Nederduits onderwijs gegeven worden. Dit omdat deze pastoor erg geliefd was bij zijn parochianen.

Ook sommige registers van schutterijen werden tot ca. 1880/1890 nog in het Nederduits bijgehouden.

Maar op den duur zijn alle toch plaatsen overgegaan naar het Duits. Aan het eind van de 19^e eeuw was er geen plaats meer voor het Nederduits aan de Neder-Rijn.

13. Proces-verbaal van het grensverloop tussen Nederland en Pruisen

Er is een origineel proces-verbaal in het Frans. Hiervan is door dhr. Geert Krijnen een Nederlandse vertaling gemaakt. Onderstaand de beschrijving van grenspaal 501 (Aan het einde van de Walbeckerweg) t/m grenspaal 513 (ter hoogte waar de Tuinstraat overgaat in de Veenweg).

Letterlijke tekst:

Dan gaat ze via genoemd Bonninghauser Bosch, naar een inspringende hoek naar Pruisen, over een lengte van 107 roeden, waar een paal wordt geplaatst met nr. 499 die de punt vormt van een hoek van $166^{\circ} 5'$. Dan gaat de scheidslijn naar een inspringende hoek naar Nederland door het Bonninghauser-Bosch, en een akker tot aan het uiteinde van deze akker over een lengte van 46 roeden, 8 voet, waar een paal wordt geplaatst met nr. 500 die de punt vormt van een hoek van $176^{\circ} 15'$.

Vanaf dit punt de gaat de grens door de heide naar een inspringende hoek naar Pruisen, over een lengte van 157 roeden, 4 voet, waar een paal wordt geplaatst met nr. 502, die de punt vormt van een hoek van $174^{\circ} 15'$. Op deze lijn is een tussenpaal geplaatst met nr. 501.

Vanaf paal nr. 502 gaat de scheidslijn naar een inspringende hoek naar Pruisen naar de rand van het bos genaamd Walbeker-Bosch, over een lengte van 108 roeden, waar een paal wordt geplaatst met nr. 503. die de punt vormt van een hoek van $164^{\circ} 35'$; van waar ze gaat door het Bosch Walbeker naar een inspringende hoek naar Pruisen, over een lengte van 185 roeden, waar een paal wordt geplaatst met nr. 504 die de punt vormt van een hoek van $174^{\circ} 30'$.

Vanaf dit punt gaat de grens naar een inspringende hoek naar Pruisen, een afwateringskanaal kruisend, over een lengte van 282 roeden, waar een paal wordt geplaatst met nr. 505 en die de punt vormt van een hoek van 163° , daarna gaat ze in de richting van de hoek van een sparrenbos, over een lengte van 81 roeden, 7 voet, waar een paal wordt geplaatst met nr. 506 die de punt vormt van een inspringende hoek naar Pruisen van $176^{\circ} 50'$; Dan gaat ze naar een landweg vlakbij het huis genaamd Twisteder-Meer; vlakbij genoemd huis waar de grens de schuur en de oven rondt, die met het huis aan Pruisen blijft, en komt weer op het uiteinde van de scheidslijn, waar een paal wordt geplaatst met nr. 508; vanwege de beplanting is een tussenpaal geplaatst de kant van de weg met nr. 507.

De landweg die gaat door de akker Merseveld genaamd, vormt vervolgens de grens over een lengte van 102 roeden, 4 voet, tot aan het einde van genoemde akker, waar een paal wordt geplaatst met nr. 509.

Van nr. 509 gaat de scheidslijn door de heide en het veen, over een lengte van 263 roeden, 5 voet naar de sloot Scheijgraaf genaamd, die scheiding van de gemeente Well en Twisteden tot het punt waar deze sloot blijft er een afstand van 800 roeden van de Maas, en waar een paal wordt geplaatst met nr. 511, op een afstand van 10 roeden, 8 voet ten noorden van de weg die leidt van het huis van ROIJENS in Brukstal. Op deze lijn is een tussenpaal geplaatst met nr. 510.

Vanaf nr. 511 wordt de grens gevormd door een dijk genaamd Scheijgraaf, die aan Nederland blijft, tot aan de kruising met de sloot genaamd Leijgraaf bij de boerderij Meersenhof waar een paal wordt geplaatst op elke oever, met nr. 514, volgend op de nrs. 512 en 513 die zijn geplaatst als twee tussenpalen op die afstand.

Gesloten en ondertekend te Emmerik op drieëntwintig september achttienhonderd achttien.

Commissarissen van L. L. MM Koning van Nederland en de koning van Pruisen aan de grens tussen de twee staten.

(Wg) J. M. MAN. (Wg) VAN Bernuth.

De grens tussen Wellerlooi en Duitsland loopt van grenspaal 501 t/m grenspaal 513.

Grenspaal 501

Grenspaal 513

Grenspaal 501 is ook de grenspaal waar de Gemeente Bergen en de Gemeente Venlo (vroeger de Gemeente Arcen en Velden) zich treft met de Stadt Geldern, een soort drie gemeenten punt.

Grenspaal 501

Zoals jullie op de vorige pagina kunnen zien is grenspaal 501 erg klein en van beton gemaakt. Deze is in 2002 geplaatst. De originele grenssteen uit 1818 staat in het centrum van Walbeck als een herinnering aan de tijd dat de grens een echte scheiding was tussen Nederland en Duitsland en aan de daaraan verbonden vroegere smokkelaartijden.

De erica heiteler die zijn land op Duits en Nederlands gebied heeft zal het niet erg vinden dat de originele grenssteen in het centrum van Walbeck staat. De armen van de beregeningsinstallatie voor de erica hei kan nu over de grenssteen heen gaan en over het hele veld zijn werk doen.

Grenspaal 501 in Walbeck

14. Mooi verhaal over Foezel Jan de Vlies

Wij hebben wel eens eerder gehoord dat dit watertje met smokkelen wat te maken had. Dit ven ligt bij hectometerpaal 89,6 ca. 150 tot 200 meter richting de grens Er zou sterke drank van het smokkelen verstoppt zijn. Het woord Foezel betekent immers sterke drank. Nee, dat geluuf ik nie, zegt Ben Hermans, het is gewoeën 'n venneke tusse de Loi en de Hamert kort beej de Rijksweg. Mar ik kan d'r wel een moi verhaal beej vertelle. Door is es wat vurgevalle.....

Het is een verhaal uut mien jonge jaore, het zal net voor de oorlog zijn geweest.

In die tijd moest de Rijksweg geregeld met teer en grint bijgewerkt worden. Daarvoor hadden de wegwerkers, de kantonniers, ook water nodig. Foezel Jan de Vlies was een groot ondiep ven. Om er handig water uit te kunnen halen hadden ze aan de zijkant van het ven een diep gat gegraven. Dit water was nodig om de teer te laten plakken. De teer werd met een bezem uit elkaar geveegd en er werd grint over gestrooid en de Rijksweg was weer bijgewerkt.

Wegwerkers

Het was met Pinksteren, ze waren met een vast stel vertier aan het zoeken.

Het was prachtig weer en ieder was op z'n best gekleed. Ger van de Bekker had zelfs een nieuw pak, met een zo genaamde "drollenvanger" aan, met een driekwarts pofbroek.

Mooi weer om op deze Pinkstermorgen te gaan "puuëtje baaje" bij Foezel Jan de Vlies. De schoèn uut, de bôks opgestrupt... Ger van de Bekker ging voorop. Oei het is toch wel hieël kàlt Mar nie bang zien ... nog 'n paar stappe ... en ploens, heej stapt precies ien 't gegrave gat. Daor ging ie mit zien mojje neeje pak....

Deze anekdote is opgetekend tijdens een interview met Ben Hermans.

Foezel Jan de Vlies anno 2013

15. Ald en Neej, Kruispunt Tuindorp

Kruispunt Tuindorp, jaren 60

Kruispunt Tuindorp 2014

16. Luchtfoto 14 oktober 1944 de Hamert

De geallieerden hebben luchtfoto's gemaakt van de gebieden die ze wilden bevrijden. Onderstaand een foto van de Hamert van 14 oktober 1944 met een toelichting. Vele gebouwen bestaan nog zoals Kanaalmond, Huize Juliana en het Hotel. Andere zijn helemaal weg zoals de tunnel, Huize de Hamert en de overslag van zand en grind in schepen. Van andere vindt men nog restanten zoals de kazematten in Broekhuizen en de overslag van zand in tramwagons.

17. Groep 7 uit schooljaar 1998/1999

Groep 7 mei 1999

Boven vlnr: Rob van Ham, Ferdy Lossow, Luuk Hagens, Loes van Bon, Liza de Boer, Krisco Michiels, Niek Wilmsen

2^e rij vlnr: Evelien Derks, Kelly Janssen, Anne Derks, Naomi Jans, Mieke Steegh, Lilly Jeucken, Loes Camps

Onder vlnr: Chris Verheijen, Nick fleuren, Paul Eickmans, Kevin v Gellecom, Lars Litjens, Guido Litjens, Roy Beurskens en Luc Kersbergen

siemes
grint en zand

